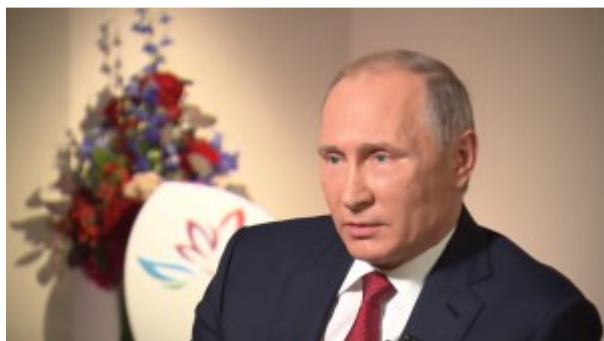

Exkluzivně: Rozhovor Vladimíra Putina pro Bloomberg z 1. září 2016

Bloomberg: Pane prezidente, velké díky za váš souhlas s rozhovorem pro Bloomberg. Zde ve Vladivostoku se nacházíme na hranici Ruska – pobřeží Tichého oceánu je prakticky hranicí – a je to už druhé VEF (Východní ekonomické fórum), které tu proběhne. Čeho plánujete v rámci tohoto fóra dosáhnout?

V. Putin: Je to způsob, jak přivést pozornost našich partnerů a potenciálních investorů na Dálný východ Ruska. V tomto smyslu se tato akce, tato událost, máločím liší od jiných regionálních fór podobného druhu. My v Rusku takových pořádáme hodně: je to Ekonomické fórum v Sankt-Peterburgu (obvykle bývá v létě, začátkem léta), dále je to Ekonomické fórum v Soči. Dálný východ pro nás má zvláštní význam, protože máme na zřeteli prioritu rozvoje tohoto regionu. V posledních letech, dokonce bych řekl v posledních desetiletích jsme se zde setkali s velkým množstvím problémů. Tomuto území jsme věnovali málo pozornosti, ale ono si zaslouží daleko víc, protože tu je soustředěno obrovské bohatství a možnosti budoucího rozvoje Ruska. Nejen Ruska jako takového, ale rozvoj celého regionu ATR (Asijsko-Tichooceánský region), protože tato země je velmi bohatá přírodními i minerálními zásobami.

Obvykle když hovoříme o Dálném východě, máme konkrétně na mysli Přímořský kraj, Chabarovský kraj, je to Kamčatka, je to Čukotka, ale je to i takzvaná Východní Sibiř. Pokud to pojmem takto společně, tak celá tato země má kolosální zásoby: je to ropa, plyn, je to 90% zásob ruského olova, 30% zásob ruského zlata, 30% zásob lesů, zde, v těchto vodách se loví 70% ryb.

A je to oblast, kde je dostatečně rozvinutá transportní infrastruktura, železnice. V posledních letech aktivně rozvíjíme automobilové spojení. A ohromný je potenciál možností rozvoje leteckého průmyslu a kosmického průmyslu. Pokud jste si všiml, postavili jsme v jednom z regionů Dálného východu nový ruský kosmodrom. Již tradičně se tu rozvíjí, jak jsem již řekl, letecká výroba, a to včetně výroby vojenské. V celém světě známá letadla Su se vyrábějí na Dálném východě Ruska.

Obnovujeme tu i výstavbu námořních lodí, především civilního určení. Zrovna dnes jsem se zúčastnil zahájení prací v jednom z velmi perspektivních odvětví tohoto plánu.

A jsou tu i dobré možnosti pro výměnu v humanitní sféře s našimi sousedy. Předpokládáme zde rozvíjet hudbu, divadelní činnost, výstavnictví. Právě nedávno zde proběhly koncerty našeho předního

hudebníka, dirigenta pana Gjorgijeva. Otevíráme zde filiálku petrohradského Marinského divadla. Plánujeme zde otevřít také pobočku petrohradské Ermitáže a Vaganovské baletní školy.

Jak vidíte, nyní spolu sedíme v budově Dálněvýchodní federální univerzity. Myslím, že i vy můžete ocenit velikost této vzdělávací instituce: studují zde už tisíce mladých lidí ze zahraničí, je tu velké množství zahraničních vysokoškolských učitelů. Velmi bychom chtěli, aby se zde rozvíjela věda a vysokoškolské vzdělávání a aby se toto místo stalo jedním z významných center vědecké činnosti v celém systému ATR. Samozřejmě je zde ještě mnoho práce, ale s ohledem na potřeby trhu práce je poptávka po takové vzdělávací instituci evidentní.

Krom toho, co jsem již jmenoval, však existuje však ještě jeden směr, který je pro nás velmi zajímavý a perspektivní – je to biologie moře. Tradičně se tu už po řadu let nachází jeden z hlavních institutů Akademie věd Ruska věnující se biologii moře. Jak jistě víte, spouštíme tu nové centrum, při němž jsme postavili oceanárium, jež by se mělo stát nejen prostorem pro veřejnost, která bude myslím mít ze styku s živou přírodou velký užitek, ale je to i součást samotného Institutu biologie moře. Zde se rýsuje zajímavý, perspektivní cluster, a my bychom velmi chtěli, aby naši potenciální investoři, naši kolegové z e zahraničí, především ze zemí ATR, o něm věděli více.

Bloomberg: Jedním z hostů (fóra), který přijíždí do Vladivostoku, je premiér Japonska Abe a zdá se, že se tu rýsuje, dalo by se říci, politická dohoda. Možná předáte jeden z Kurilských ostrovů výměnou za vážnou ekonomickou spolupráci a její narůstání. Jste na takovou výměnu připraveni?

V. Putin: My neobchodujeme s územími, i když tento problém uzavření mírové dohody s Japonskem je, samozřejmě zásadní a my bychom opravdu velmi rádi s našimi japonskými přáteli našli řešení tohoto problému. Ještě v roce 1956 jsme podepsali smlouvu a ta byla překvapivě ratifikována Nejvyšší radou SSSR i japonským parlamentem. Ale pak ji japonská strana odmítla plnit a Sovětský svaz také snížil plnění všech opatření v rámci této smlouvy.

Před několika lety nás japonští kolegové požádali, abychom se k diskusi na toto téma vrátili, a my jsme to udělali, vyšli jsme jim vstříc. Za posledních pár let však nikoli z naší iniciativy, ale z iniciativy japonské strany byly ve tyto kontakty zmrazeny. Teď však naši partneři projevují přání vrátit se k diskusi na toto téma. Nejedná se o nějaké výměně, o žádném prodeji. Jedná se o hledání řešení, při němž ani jedna ze stran se nebude cítit v nevýhodě, ani jedna strana se nebude cítit ani vítěznou, ani poraženou.

Bloomberg: Ale vy jste nyní k této výměně došli blíže? Blíže než v roce 1956?

V. Putin: Nemyslím si, že blíže, než v roce 1956, ale v každém případě jsme obnovili dialog na toto téma a dohodli se na tom, že naši ministři zahraničních věcí a příslušní odborníci na úrovni náměstků ministrů tuto práci aktivují. Samozřejmě vždy je to předmětem diskuse i na úrovni ruského prezidenta a premiéra.

Jsem přesvědčen, že až se s panem Abe setkáme zde, ve Vladivostoku, budeme také diskutovat na toto téma, ale aby bylo vyřešeno, musí být velmi dobře promyšleno a připraveno, a znovu opakuji – ne na principech způsobení škody, ale na principech vytváření podmínek pro rozvoj mezistátních vztahů na dlouhou historickou perspektivu.

Bloomberg: Zdá se mi, že území na východním křídle vás tak moc nezajímá. Ostrov Tarabarov jste například v roce 2004 vydali Číně, a co Kaliningrad například, můžete taky vydat?

V. Putin: Nic jsme nevydali, byla to území, která byla kontroverzní a ve vztahu k nim jsme vedli rozhovory s Čínskou lidovou republikou 40 let – a to chci zdůraznit, 40 let – ale nakonec jsme našli kompromis. Část území byla s konečnou platností připojena k Rusku, část území byla definitivně připojena k Čínské lidové republice.

Chtěl bych zdůraznit, že se tak stalo výlučně – a to je velmi důležité – na pozadí velmi vysoké úrovně důvěry, jaká v tu chvíli nastala mezi Ruskem a Čínou. A jestli dosáhneme stejně vysokého stupně důvěry s Japonskem, pak i zde můžeme nějaké kompromisy najít.

Je tu však podstatný rozdíl mezi otázkou týkající se japonské historie, a řekneme naším jednáním s Čínou. V čem to spočívá? Spočívá to v tom, že japonská otázka vznikla jako výsledek Druhé světové války a zakotvena je v mezinárodních dokumentech souvisejících s výsledky Druhé světové války. Ale naše diskuse s čínskými přáteli o pohraničních otázkách nic společného s Druhou světovou válkou a s žádnými vojenskými konflikty nemá. To zaprvé. Přesněji to je už zadruhé.

A zatřetí – co se týká západní části. Řekl jste Kaliningrad.

Bloomberg: To byl vtip samozřejmě.

V. Putin: Ale já vám odpovím bez jakékoli legrace. Pokud by se někomu zachtělo začít revidovat výsledky Druhé světové války, dobře, zkusíme na toto téma podiskutovat. Ale pak bude třeba diskutovat nikoli o Kaliningradu, ale celkově o východních zemích Německa, o Lvovu, který byl součástí Polska a tak dále a tak dále. Diskutovat by se muselo i o Maďarsku, o Rumunsku. Pokud by snad někdo chtěl tuto Pandořinu skříňku otevřít a začít s ní pracovat – prosím, prapor do ruky a začněte.

Bloomberg: A na Čínu se můžu ještě zeptat? V roce 2013 jste řekl, že byste chtěl, aby obchodní obrat s Čínou dosáhl 100 miliard dolarů do roku 2015 a 200 miliard dolarů do roku 2020. V loňském roce však obrat klesl někde až na 70 miliard dolarů. Co se stalo? Víím, že tam je problém s cenou ropy, s kurzem rublu. Myslíte si, že tento cílový orientační bod – 200 miliard dolarů v roce 2020 – je stále dosažitelný?

V. Putin: Ano, myslím, že to je docela dosažitelné, a vy sám jste pojmenoval příčiny poklesu úrovně obratu. V první fázi jsme si stanovili cíl dosáhnout obratu někde na 100 miliardách dolarů, a skoro jsme se k tomuto číslu dostali, protože to bylo bezmála 90 miliard. Takže této cifry bylo již téměř dosaženo. Ale my známe příčiny, opravdu spočívají v pádu cen našeho tradičního exportního zboží, spočívají v kurzovém rozdílu. A to je prostě objektivní údaj. Dobře to víte.

Bloomberg: Sankce na to měly nějaký vliv?

V. Putin: Sankce a naše vztahy s Čínou vzájemně nejsou propojeny, protože s Čínskou lidovou republikou jsme navázali vztah na nebývale vysoké úrovni a kvalitě, my říkáme „komplexního partnerství a strategické kvality“. Sankce jsou zde naprosto na nic. V základu poklesu obratu leží věci

objektivní povahy související s cenami energií a s kurzovým rozdílem. Ale fyzické objemy u nás neklesly, dokonce rostou.

Co se týče našich obchodně-ekonomických vztahů s Čínou, pak k dnešnímu dni stále více a více získávají různorodý charakter, o což jsme se také společně s našimi čínskými partnery neustále snažili. Všimněte si: kromě čistého obchodu s tradičním zbožím (na jedné straně, řekněme, energie – uhlovodíky, ropa a nyní již i plyn a ropné produkty, na druhé straně řekněme textil a obuv) jsme přešli na zcela jinou úroveň kooperace. Pracujeme už na kosmických kooperativních programech. Nyní vyvíjíme, a v blízké době tento projekt bude realizován, výrobu těžkého vrtulníku a pracujeme na plánech vytvoření širokotrupého dálkového letadla.

Kooperujeme v oblasti strojírenství, v oblasti vysokorychlostní železniční dopravy, ve zpracovatelské oblasti, zpracování lesa a tak dále, v oblasti jaderné energetiky.

Už jsme postavili Ťaňvaňskou jadernou elektrárnu, dva bloky už pracují a pracují velmi dobře, stavíme další dva bloky. Takže ten cíl, který jsme si stanovili – diverzifikovat naše vztahy – ten se realizuje.

Bloomberg: Dovolte, abychom se podívali zpět. V roce 2000 jste se stal prezidentem, podívejme se, co se za tu dobu událo. Rusko se za tu dobu stalo více asijskou zemí a trochu méně evropskou. Jak to vidíte?

V. Putin: Víte, Rusko se stalo daleko rozvinutějším. Já bych dnes nedělal čáru mezi Asiaty a Evropany, předěl leží v jiné rovině – v rovině rozvoje. Objem ruské ekonomiky se zvýšil 1,7 krát, ruská ekonomika vzrostla téměř dvojnásobně. Podle parity kupní síly obsadila ruská ekonomika k dnešnímu dni páté až šesté místo.

Před patnácti lety bychom nemohli odpovědět na sankce, které byly vůči Rusku zavedeny, odvetnými opatřeními, řekněme v oblasti zemědělství. Nemohli bychom uzavřít svůj trh zemědělskými produkty těm zemím, které nepřátelsky vystoupily ve vztahu k naší zemi, protože jsme nemohli vlastní trh zabezpečit svým vlastním zbožím, ale nyní už můžeme. To zaprvé.

Zadruhé osvobození vlastního trhu dává možnost našim zemědělským podnikům zvyšovat výrobu uvnitř země. U nás při celkovém poklesu HDP v souvislosti s celou řadou událostí (nejen sankčního charakteru, ale čistě objektivního – s procesy ve světové ekonomice) mírný pokles HDP existuje, a v průmyslu také. Ale zemědělství roste tempem tří procent ročně, přičemž roste stabilně, i v tomto roce to budou tři procenta, ale možná víc, a to i v příštím.

Takže pokud budeme mluvit o tom, co se stalo řekněme za posledních 15 let – stalo se toho velmi mnoho, ale nejen v této oblasti, protože došlo k významnému oživení veškeré ruské ekonomiky. V roce 2000 u nás bylo 12 miliard devizových rezerv, a podle mého názoru více než 20 miliard zahraničního dluhu.

Dnes Rusko patří do první desítky zemí s nejpříznivějším poměrem zahraničního dluhu a devizových rezerv. K prvnímu minulého měsíce jsme měli téměř 400 miliard dolarů devizových rezerv – 395 miliard, a jen asi 13 procent HDP zahraničního dluhu. Tento poměr je pokládán za jeden z nejlepších na světě.

Pod hranicí chudoby u nás žila třetina obyvatel – více než 40 milionů lidí, nyní se toto číslo snížilo téměř třikrát, ale za poslední rok a půl bohužel trochu vzrostlo vzhledem k ekonomické složitosti a celkového poklesu příjmů obyvatel, ale i tak je to stále nesrovnatelné plus proti tomu, co bylo před 15 lety. Penze vzrostly v násobcích, i reálná mzda výrazně vzrostla oproti tomu, co bylo. A tyto složky přivedly k tomu, za co jsme bojovali a co leží v základu rozvoje každého státu – demografie.

Po roce 2000 se zdálo, že se nám nepodaří negativní demografické tendence zvrátit, s každým rokem obyvatel Ruska ubývalo. Teď vám řeknu hrozné číslo: téměř milion lidí (mínus 900 tisíc každý rok). Nyní, poslední tři roky však pozorujeme přirozený přírůstek obyvatel, u nás je nejnižší...

Bloomberg: Romány zdá se podporujete.

V. Putin: Můžeme si zapsat aktiva, že máme nejnižší kojeneckou úmrtnost a nejnižší úmrtnost rodiček za celou naši novou historii. Dle mého názoru tomu v sovětské době tak nebylo.

Postavili jsme si před sebe úkol prodlužování délky života. A ta za posledních pět let rostla tempem mnohem vyšším, než jsme plánovali. Takže to všechno dohromady nám dává důvod domnívat se, že jsme na správné cestě.

Samozřejmě, ještě mnohé je možné a nutné udělat, a pravděpodobně by bylo možné dosáhnout i větších výsledků, ale obecně se pohybujeme správným směrem.

Bloomberg: Hovořil jste o ruské ekonomice a zásobách (ještě o tom pohovoříme), ale zatím, co jste hovořil, jsem si uvědomil, že jste uvedl detaily, nakolik Rusko zesílilo. Pojedete na „dvacítku“ (G20), viděl jste, jak se daří na Západě, dávno to sledujete a na summitu „dvacítky“ jste byl vícekrát než kterýkoli druhý líder. Už jste někdy viděl, aby byl Západ tak rozdělen, tak sám sebou nespokojen, v takových pochybnostech? Všichni máme na paměti vystoupení Velké Británie, migrantskou krizi, volby a všechny ostatní problémy. Zdá se vám, že je nyní Západ rozdělený jako nikdy? Jak si to vysvětlujete?

V. Putin: Ve světové ekonomice obecně je mnoho problémů, v západní ekonomice je také mnoho problémů: stárnutí populace, pokles růstu produktivity práce. Jsou to zjevné věci. A vůbec, celkově je demografie velmi složitá.

Dále pravděpodobně, vždyť i samotní odborníci, a vy jste jeden z nejlepších specialistů v této sféře, se domnívají, že v politice rozšíření Evropské unie nebyly vzaty v úvahu jisté elementy spojené s připraveností některých ekonomik ke vstoupení do zóny euro, řekněme.

Vstoupit s dost slabými ekonomickými ukazateli do jednotné měny a udržet nejen tempo růstu, ale udržet celou ekonomiku v těžkých zkouškách, je velmi obtížné. Zažili jsme to nejen v Evropě, známe to (kolik to je – asi před deseti nebo více lety) z Argentiny, když pevně svázali národní měnu s americkým dolarem, a pak už nevěděli, co s tím dělat. Stejně to bylo se vstupem do eurozóny.

Bloomberg: Co myslíte, přežije euro vůbec, valuta euro?

V. Putin: Doufám, že ano, protože za prvé věříme ve fundamentální základy evropské ekonomiky. Vidíme, že západoevropští lídři v podstatě (probíhají sice spory, samozřejmě, je to pochopitelné, to také dobře vidíme, sledujeme a analyzujeme), ale stále se drží, věřím, že (nemůžu říct, zda správných

nebo nesprávných, vždy záleží, z které strany se na to dívá), velmi pragmatických přístupů k řešení ekonomických problémů.

Nejsou zneužívány finanční nástroje, finanční pumpy, a snaží se především o strukturální změny, což relativně vzato, není o nic méně akutní i v naší ekonomice, a možná ještě naléhavější s ohledem na problém, který jsme dosud nedokázali překonat, a to je dominance ropného a plynového sektoru v Ruské federaci, a jako výsledek – závislost na těchto ropných příjmech.

Ale v Evropě je to také, nikoli závislost na ropě a plynu, ale strukturální reformy už tam dávno nazrály, a myslím, že vedoucí ekonomiky velmi pragmaticky a gramotně přistupují k řešení problémů, před nimiž evropské ekonomiky stojí. Proto také držíme přibližně 40 % našich devizových rezerv v eurech.

Bloomberg: Myslíte si, že Evropa přežije a bude mít tolik členů? Z Evropské unie už po Británii nikdo nevystoupí?

V. Putin: Víte, nechci reagovat na vaši provokativní otázku, i když chápu, že může být pro vás zajímavá.

Bloomberg: Ale vy jste Evropu mnohokrát kritizoval, proč by teď...

V. Putin: Ano, kritizoval jsem, ale opakuji ještě jednou: držíme 40 % našich devizových rezerv v eurech, a nemáme na rozpadu eurozóny zájem. I když nevylučuji, že mohou být přijata nějaká rozhodnutí, která konsolidují skupinu zemí se srovnatelnou úrovní rozvoje ekonomiky, a tím podle mého názoru přispějí jen k posílení eura.

Ale mohou být nějaká další průběžná řešení s cílem udržet v eurozóně stávající počet členů. To není náš úkol, ale my to vždy velmi pozorně sledujeme a našim evropským partnerům přejeme mnoho úspěchů.

To, co jste řekl o kritice, ano kritizoval jsem zahraniční politiku, ale to vůbec neznamená, že musíme se vším souhlasit. My opravdu mnoho věcí kritizujeme, domníváme se, že naši partneři dělají nemálo chyb (my asi také, nikdo není před chybami chráněn), ale co se týče ekonomiky, opakuji ještě jednou, podle mého názoru, Evropská komise i přední evropské ekonomiky se chovají velmi pragmaticky a jsou na správné cestě.

Bloomberg: Můžeme se vrátit k ruské ekonomice? Můžeme začít směnným kurzem rublu? Já vím, že řeknete, že to je výsada Centrální banky a kurz je nastaven trhem, ale 19. července, kdy za dolar dávali 62,8 rublu, jste řekl, že rubl je příliš silný. Tento trend jste kritizoval. Teď dávají 65 rublů. Oslabil už dostatečně, abyste byl spokojen, nebo je třeba pokračovat?

V. Putin: Nekritizoval jsem postoj Centrální banky. Opravdu jsem vždy věřil a věřím, že Centrální banka musí jednat na vlastní pěst. Ve skutečnosti to tak funguje, můžete mi věřit. Nevměšuji se do rozhodování Centrální banky a nedávám direktivní pokyny vedení Centrální banky ani předsedovi Centrální banky.

Centrální banka se dívá na to, co se děje v ekonomice, a já jsem samozřejmě v kontaktu se členy správní rady i s předsedou Centrální banky, ale nikdy nedávám direktivní příkazy. Pokud jsem hovořil o tom, že rubl příliš zpevnil, neřekl jsem tím, že pozice Centrální banky je nesprávná. Hovořil jsem o tom, že to je další zátěž na exportně orientované odvětví ekonomiky. A to, že to tak je, s vámi velmi

dobře chápeme: když je rubl slabší, je jednodušší prodávat – zde vyrobit za levnější rubl, pak to prodat za drahý dolar a získat velký zisk v dolarech, pak to směnit na rubl a mít tak větší příjmy. To jsou elementární věci.

Ale pokud budeme mluvit o fundamentálních věcech, potom otázka regulace kurzu se opravdu vztahuje k funkci hlavního regulátora, a sice k funkci Centrální banky. A ta musí samozřejmě přemýšlet nejen o tom, jak ekonomika, jak odvětví reagují, ale musí přemýšlet i o svých fundamentálních úkolech, aby zajistila stabilitu kurzu.

Hlavní problém je ve stabilitě kurzu, a to se tak či onak Centrální banka při všech nuancích daří. To se konec konců podařilo udělat poté, co Centrální banka přešla k pohyblivému kurzu národní měny.

Centrální banka musí vzít v úvahu i jiné věci: stabilitu bankovního systému země, musí se dívat na to, jak se zvyšuje nebo snižuje peněžní zásoba v ekonomice, jaký to má vliv na inflaci. Tam je velmi mnoho prvků, o kterých by měla Centrální banka přemýšlet, a je lépe se jejich kompetencí nedotýkat.

Bloomberg: A chtěl byste, aby rubl ještě trochu oslabil? Pomohlo by to ruské ekonomice? Vy osobně? Já vím, že to není vaše oblast odpovědnosti, ale vy jste to komentoval. A nyní je vaše pozice jaká?

V. Putin: Víte, moje pozice spočívá v tom, že kurz by měl odpovídat úrovni rozvoje ekonomiky. Protože to je vždy rovnováha, rovnováha zájmů a tuto rovnováhu by měl odrážet. Rovnováha mezi těmi, kdo něco prodávají v zahraničí a je jim ku prospěchu slabý kurz, a rovnováha mezi zájmy těch, kdo kupují a potřebují, aby kurz byl vyšší. Rovnováha mezi výrobcí uvnitř země, řekněme v zemědělské výrobě – je to jejich zájem. A u nás je různým způsobem se zemědělstvím spojeno 40 milionů ruských občanů. To je velmi vážná věc! Ale také je potřeba nezapomínat na zájmy kupujících, kteří potřebují, aby ceny v obchodech byly trochu nižší.

Proto opakuji, kurz není povinen orientovat se na zájmy určité skupiny nebo jedné či dvou skupin, musí vyhovovat základním zájmům rozvoje samotné ekonomiky.

Bloomberg: Více už si tedy nestěžujete, více už nevyjadřujete nespokojenost, mohu tak soudit?

V. Putin: Nevyjádřil jsem nespokojenost a nestěžoval jsem si. Jen jsem uvedl, že pro jednu ze skupin, a sice vývozců, by bylo výhodnější mít rubl slabší.

Bloomberg: Co se týče rezerv. Říkal jste, že tam bylo 500 miliard dolarů, nyní – 400. Samozřejmě, že je to lepší, než na začátku krize. Chcete, aby rezervy opět narostly na 500 miliard dolarů. Myslíte si, že je realistické na takové ukazatele se orientovat, když Centrální banka musí začít kupovat dolary, aby zásoby narostly, a je to vůbec nutné?

V. Putin: Centrální banka i tak neustále nakupuje, nakupuje – prodává – je to její práce. Za posledních šest měsíců se podle mého názoru devizové rezervy Centrální banky zvýšily o 14 %.

Bloomberg: Trošku jste se vrátili k minulé úrovni, ale oni nepokračují v systematickém nákupu dolarů jako dříve.

V. Putin: Víte, my známe – stejně jako vy – nutnou úroveň zásob Centrální banky, a cíl je nám také – stejně jako vám – dobře známý, ale pro širokou veřejnost to můžeme s vámi říct. Cílem devizových rezerv Centrální banky není financovat ekonomiku, ale zajišťovat zahraniční obchodní obrat. K tomu je potřeba, aby tato úroveň byla schopná zabezpečit zahraniční obchodní obrat pro takové ekonomiky, jako je Rusko, minimálně na tři měsíce. Ale my máme takovou úroveň, že i když všechno přestane fungovat, můžeme z devizových rezerv zabezpečit náš zahraniční obchodní obrat minimálně půl roku, nebo i déle, takže to je více než dost.

Proto z hlediska zajištění stability ekonomiky a obratu zahraničního obchodu máme dnes úroveň devizových rezerv naprosto dostatečnou. A všechno ostatní – nákup i prodej valut – je svázáno s regulováním vnitřního valutového trhu. A jak na to bude reagovat Centrální banka a povede-li to k růstu zlatých rezerv – zatím těžko říct. Nezapomínejme však, že máme ještě dva záložní fondy vlády: vlastní Rezervní fond a Fond národního blahobytu, a to obojí dohromady činí 100 miliard dolarů.

Bloomberg: Rád bych se vás ještě zeptal na cenu ropy, to je vaše oblíbené téma. Před dvěma lety, když cena ropy klesala k 80 dolarům, jste řekl, že pokud se to stane, pak těžba ropy padne. Cena je stále nižší než 50 dolarů, a těžba se nezastavila. Změnil se váš přístup k této otázce?

V. Putin: Pokud jsem říkal, že těžba ropy se zastaví, pak jsem se mýlil. Pravda, nepamatuji si, kde jsem to řekl, zdá se, že neuváženě, i když podle mého jsem nic takového neřekl, ale může být, nepamatuji se. Mluvil jsem o tom, že při určité úrovni ceny ropy se stěží budou otevírat nová ložiska. Relativně vzato se tak i děje. Ale možná překvapivé je, že naši naftaři a plynaři (naftaři hlavně) i nadále investují.

Za poslední rok naftaři proinvestovali půl bilionu rublů, a pokud začítujeme ještě investice státu do rozvoje potrubní dopravy a do elektroenergetiky, pak společné investice do energetického sektoru činily za loňský rok 3,5 bilionu rublů. To je velmi výrazné.

U nás těžba ropy a výroba elektrické energie roste. Trošku se podle mého názoru snížila, o jedno procento... Mimochodem ve vývozu plynu zaujímáme první místo na světě – 20 procent světového trhu. Ve vývozu tekutých uhlovodíků jsme také obsadili vedoucí pozici, i zde jsme obsadili první místo.

Navzdory tomu, že si držíme první místo ve vývozu zemního plynu, trošku se snížila domácí těžba, ale souvisí to s tím, že se zvýšil objem energie vyrobené hydroelektrárnami, a tak potřeba plynu v tepelných elektrárnách poněkud klesla. To je výsledek restrukturalizace situace na domácím energetickém trhu. Ale celkově je Gazprom ve skvělé kondici a export do zemí svých tradičních partnerů zvyšuje.

Bloomberg: Na summitu „dvacítky“ budete mluvit s princem Saúdské Arábie Salmanem. Budete dál podporovat zmrazení těžby ropy, pokud to Saúdové budou chtít udělat?

V. Putin: Pan Salman, pokud je mi známo, je zástupcem korunního prince, ale to už je detail. Je to velmi energický státník, my jsme s ním navázali opravdu velmi dobré vztahy. Je to člověk, který ví, co chce, a ví, jak svých cílů dosáhnout. Ale zároveň věřím, že bude velmi spolehlivým partnerem, s nímž lze vyjednávat, a můžete si být jist tím, že dohody s ním budou splněny.

Ale nebyli jsme to my, kdo odmítl zmrazení objemu těžby, to naši saúdští partneři na poslední chvíli změnili svůj názor a rozhodli se udělat pauzu v tomto rozhodování. Chci však zopakovat – naše pozice se nezměnila. Pokud s princem Salmanem budeme mluvit na toto téma, samozřejmě náš postoj zopakují znovu: jsme přesvědčeni, že to je pro světovou energetiku správné řešení – to zaprvé.

Zadruhé. Všichni dobře vědí, o čem byl spor: šlo o to, že pokud zmrazit těžbu, pak to musí udělat všichni, včetně Íránu. Ale pochopili jsme, že Írán začíná z velmi nízké pozice spojené s vyhlášenými sankcemi vůči této zemi, a bylo by nespravedlivé ponechat ho na této sankcionované úrovni. Myslím, že ve skutečnosti z hlediska ekonomické účelnosti a logiky by bylo správné najít nějaký kompromis, jsem si jist, že to všichni chápou...

Otázka nespočívá v ekonomické a politické rovině. Rád bych doufal, že všichni účastníci tohoto trhu, mající zájem na zachování stabilní a spravedlivé světové ceně energií, přesto nakonec potřebné řešení přijmou.

Bloomberg: To znamená, že vy byste podpořil zmrazení těžby ropy a umožnění Íránu poněkud kompenzovat své pozice?

V. Putin: Ano.

Bloomberg: Vraťme se trochu zpět. Cena ropy a mnoho různých faktorů – váš rozpočet se nyní nachází v období deficitu, je nutné zvýšit výplaty důchodcům, v určitém okamžiku si budete muset půjčit peníze. Budete se obracet na domácí trh, nebo se obrátíte na zahraničí, abyste si vypůjčili prostředky?

V. Putin: Zatím to nutné není. Nemáme potřebu půjček na světovém trhu, i když takový tradiční nástroj – nástroj ve světových finančních vztazích – jsme používali vždy a i nyní jej používáme, i u nás byly umístěny cenné papíry a žadatelů o nákup našich finančních nástrojů je dost, ale my prostě nyní takovou potřebu nemáme. Při existenci rezervních fondů vlády – 100 miliard dolarů – to je prostě pro nás zbytečné i s ohledem na náklady na takové půjčky. Zde je vždy potřeba to pečlivě zvážit. Nicméně půjčky jsou také možné, je třeba jen pochopit, co je v daném okamžiku výhodnější. To je první věc. Za druhé – co se týče deficitu. V loňském roce byl deficit federálního rozpočtu 2,6 %. To je, jak jistě souhlasíte, docela přijatelná částka. V letošním roce očekáváme, že to bude o něco vyšší, někde kolem tří procent, možná tří a něco málo. To je taky naprosto přijatelná hodnota. Ale po jaké cestě jdeme? Po cestě optimalizace rozpočtových výdajů. My v těchto pro nás ne zrovna jednoduchých podmínkách podle mého názoru velmi pragmaticky přistupujeme k řešení ekonomických i sociálních otázek, řešíme základní úkoly sociálního charakteru a plníme sliby vůči veřejnosti.

Vláda nyní oznámila, že jsme proindexovali důchody o čtyři procenta, v druhé polovině roku indexovat nebudeme, ale na začátku příštího roku provedeme jednorázovou platbu ve výši pět tisíc rublů pro každého důchodce, což je v podstatě srovnatelné s kompenzací. Budeme jednat velmi pragmaticky a velmi opatrně. Snižujeme náklady na ty pozice, které nepokládáme za prvořadé, a nebudeme bezmyšlenkovitě rozhazovat naše rezervy a ukvapeně je pálit jen kvůli nějakým politickým ambicím. Budeme jednat velmi opatrně.

Myslím, že nám to není nijak zvlášť potřeba, nemáme nouzi se v jakémkoli případě dožadovat vnějšího financování. Vždyť u nás, všimněte si, spadla [tržní rovnováha], ale stále přetrvává pozitivní saldo. Nyní máme podle mého názoru za první pololetí 45 miliard dolarů pozitivního salda v obchodní bilanci.

Inflace se násobně zmenšuje z roku na rok. Násobně se zmenšuje! Byla někde pod 10 nebo tak procenty, když se podíváme od srpna do srpna, ale nyní – 3 a něco procenta. Nezaměstnanost se drží na poměrně přijatelné úrovni – 5,7 %. Makroekonomické ukazatele jsou stabilní. A to mi dává důvod domnívat se, doufat v to, že klidně a sebevědomě překonáme toto zásadní období v naší ekonomice, která se již bezesporu přizpůsobila současným podmínkám.

Bloomberg: Chtěl bych se opět zeptat na privatizaci a ropu. Privatizace Bašněfti – odložili jste privatizaci? Jak jsme informovali, Igor Sečín z Rosněfti navrhl koupit za 5 miliard dolarů polovinu Bašněfti, ale vy jste vždy říkal, že nechcete, aby velké státní podniky získávaly nové privatizované společnosti. Vy nedovolíte, aby se tak stalo?

V. Putin: Hovořil jste o státních společnostech. Rosněft', přísně vzato, není státní firmou. Nebudeme se zabývat tím, že část patří společnosti BP, což je mimochodem britská společnost, a vy jste – poddaný Británie, pravda? To znamená, že ve skutečnosti jste do určité míry taky...

Bloomberg: Ale je pravděpodobné, že máte větší kontrolu nad Rosněftí než Teresa May nad BP.

V. Putin: Ano, to může být, máme větší kontrolu, přísně vzato to však není státní podnik. Ale co jsem chtěl říct a myslím, že je to očividný fakt: 19,7 % patří zahraničnímu investorovi. Nicméně máje na paměti, že kontrolní balík patří státu, možná to není nejlepší volba, když jedna společnost kontrolovaná státem, získá jinou, čistě státní firmu. To je jedna pozice.

A druhá spočívá v tom, že v konečném výsledku je pro rozpočet důležité, kdo dá více peněz při dražbách, které mají být organizovány v průběhu privatizačního procesu. A v tomto smyslu nemůžeme diskriminovat účastníky trhu, ani jednoho z nich. Ale zatím to není aktuální, protože vláda přijala rozhodnutí privatizaci Bašněfti odložit.

Bloomberg: A nyní otázka privatizace. V roce 2012 jste řekl, že chcete zvýšit obrátky privatizace, jenže čas nebyl nejlepší. Něco nefungovalo? Proč je pro ruský stát nezbytné, aby mu patřilo 50 % takových společností, je třeba víc prodávat?

V. Putin: Ruský stát nepotřebuje nezbytně tak velké balíky, i my máme v úmyslu nutně realizovat své plány. Problém není v tom, zda chceme nebo nechceme, problém je v tom, zda je to účelné nebo ne a v jakém okamžiku. Celkově je to účelné alespoň z jednoho hlediska – z hlediska strukturálních změn v samotné ekonomice. Státu je dnes v ekonomice Ruska opravdu příliš mnoho, ale dělat to při klesajícím trhu i z hlediska fiskálních zájmů není vždy účelné. Proto postupujeme opatrně. Ale náš trend z hlediska privatizačních procesů a postupného odchodu státu z určitých aktiv zůstává beze změny.

Mimochodem, zmínil jste se o společnosti Rosněft'. Nyní se aktivně zabýváme přípravou privatizace části balíku samotné Rosněfti. To je nejlepší potvrzení toho, že jsme své kardinální plány nezměnili. Nebo například jedna z největších ruských společností na světě v oblasti těžby diamantů. Privatizujeme část tohoto balíčku.

Bloomberg: ALROSA?

V. Putin: ALROSA. Působíme také i v dalších směrech, takže své pozice zásadně neměníme. Prostě to není ten případ, když se musí, jak se u nás říká, honit, tj. projevovat nějakou nervní reakci: my nemusíme okamžitě a za každou cenu. Ne, za každou cenu to dělat nebudeme. Budeme to dělat s maximálním efektem pro ruský stát, ruskou ekonomiku.

Bloomberg: To znamená, že plánujete prodat akcie Rosněfti v letošním roce?

V. Putin: Připravujeme se k této transakci v tomto roce. Nevím, zda vláda bude schopná se připravit a realizovat tuto dohodu společně s managementem samotné Rosněfti, najdou-li správné strategické investory. Zdá se, že by mělo jít právě o takové investory. Ale připravujeme se a plánujeme to udělat právě v letošním roce.

Bloomberg: A co se týče toho podílu, 50 %... Ruskému státu by náleželo méně než 50 % v těch společnostech?

V. Putin: Nevidíme v tom nic strašného. Víte, vzpomínám si, že jsme měli jednu firmu, teď ji nebudu jmenovat, ale když do ní vstoupili na 50 % zahraniční akcionáři, zahraniční investoři, jejich poplatek do federálního rozpočtu a daňové platby se najednou několikanásobně zvýšily, a efektivnost firmy se vůbec nezhoršila. Proto z hlediska zájmů státu, konečných zájmů státu, z hlediska fiskálních zájmů máme pozitivní zkušenosti spíše než negativní.

Bloomberg: Mohu na vás trochu zatlačit? Díval jsem se na vás po všechny ty roky. Velmi rozhodně i agresivně jste se choval v provádění zahraniční politiky. Všichni s tím budou souhlasit. Z hlediska ekonomiky...

V. Putin: Já s tím nesouhlasím. Jednal jsem rozhodně, ale ne agresivně.

Bloomberg: Ano, spíš rozhodně.

V. Putin: Jednal jsem v souladu se vzniklou situací.

Bloomberg: Ale z hlediska ekonomiky jste se naopak choval méně důrazně, pokud jde o prosazování reforem. Jsou země, jako je Čína, Vietnam. Víte, ty významným způsobem změnily svou ekonomiku. Ale Rusko je stále závislé na ropě, na nevelkém počtu společností, vše je stále řízeno těmi samými lidmi. Nemyslíte si, že jste neprovedl dostatečné množství reforem v této souvislosti?

V. Putin: Ne, to si nemyslím. Navíc, podívejte se, provedli jsme pozemkovou reformu, u nás v Rusku bylo těžké si vůbec představit, že to někdy bude možné. Všimněte si, že na rozdíl od mnoha států světa s dostatečně rozvinutou tržní ekonomikou je u nás ropný sektor téměř zcela privatizován. Jmenoval jste společnost Rosněft' a Bašněft', všechny ostatní jsou soukromé společnosti. A podívejte se, co se v Saúdské Arábii děje v tomto sektoru, v Mexiku, v mnoha jiných producentských zemích. Proč si myslíte, že Rusko málo pokročilo ve směru těchto reforem?

Další věc je, že při vysokých cenách ropy je velmi těžké přeorientovat účastníky ekonomické činnosti od těch oblastí, kde mohou získat velké zisky, a povzbudit je, aby investovali své peníze do jiných odvětví.

K tomu je potřeba provést celou řadu opatření, a my je postupně děláme. Bohužel je možné, že efekt není tak velký, jak bychom si přáli,... nyní to dokončím, vteřinku, buďte trpělivý,... ale přesto nějaké výsledky tady jsou.

Podívejte se, v předminulém roce z příjmů z ropy a zemního plynu se do rozpočtu dostalo 53 %, v předminulém roce, v roce 2014; v roce 2015 – 43, a v tomto roce to bude asi 36. Takže i strukturální změny probíhají. Věc není jen v ceně, ale také v růstu ekonomiky, v růstu jednotlivých průmyslových odvětví. Nyní pozorujeme růst průmyslové výroby v celé zemi – 0,3 %, není to mnoho, ale je to. A na Dálném východě, kde se spolu právě nacházíme, představuje růst průmyslové výroby, jmenovitě průmyslové – 5,4 %.

Bloomberg: Chtěl bych vám uvést příklad. Nedávno proběhla přeskupení v politické sféře, v administrativě, ale podívejme se nyní na takové společnosti, jako je například Gazprom. Ověřil jsem si, že v dolarovém vyjádření nyní Gazprom stojí jen 15 % z toho, co stál před deseti lety, a z největších deseti společností nyní zaujímá 188. místo ve světě. Alexej Miller řídí společnost již 15 let a vy jste prodloužil jeho období o dalších pět let, to znamená, že vy nepřistupujete tak tvrdě k řídicím pracovníkům, kteří pracují v ropném sektoru, v porovnání s jinými lidmi v jiných sektorech. Myslíte si, že to tak je, a proč se s tím smířujete? Jste znám jako efektivní manažer.

V. Putin: Víte, Gazprom je zjevně podhodnocen, to je zcela zřejmý fakt. Zatím se ho prodat nechystáme, souvisí to se specifiky ruské ekonomiky, sociální sféry a ruské energetiky. Jedna z funkcí Gazpromu je zajistit hladký průchod země na podzimní a zimní maxima, poskytnout Rusku velkou energetiku a on se s touto funkcí vyrovnává. Myslím, že hodnocení Gazpromu mají dnes hodně spekulativní charakter, ale nás to absolutně neznepokojuje a netrápí.

My víme, co je to Gazprom, co stojí a co bude stát v příštích letech, nehledě na rozvoj plynu ve Spojených státech nebo někde v jiných regionech světa. Potrubní plyn bude vždy levnější. A Gazprom nyní export do zemí svých tradičních partnerů zvyšuje. Do Evropy, podívejte se na výkazy Gazpromu, zejména v posledních měsících prodej roste.

Jsem si jistý, že tak tomu bude i v budoucnu. Proč? Protože v dohledné době, i přes rozvoj alternativní energetiky, i tak pokud se podíváme na ekonomickou složku a na požadavky na ekologické normy, žádný jiný primární zdroj energie kromě plynu ve světě neexistuje. Kromě jaderné energetiky. Ale i zde je velmi mnoho problémů i odpůrci atomové energie. U plynu ne. Ale existuje země, která je bezesporu jedničkou v zásobách plynu. Je to naše země, Ruská federace. A Gazprom plní všechny funkce, které jsou na ně, na management vloženy.

Existují samozřejmě nejasnosti, jsou tam i problémy. Vidíme je. Víme ale, že vedení Gazpromu podniká potřebné kroky k tomu, aby tyto problémy řešil, a bojuje za zájmy své země na světových trzích. Zda to dělá dobře nebo špatně – to je jiná otázka. Mnozí ho kritizují, říkají, že by bylo třeba se chovat flexibilněji, bylo by třeba přejít na plovoucí ceny v závislosti na aktuální situaci v ekonomice.

Ale plynové podnikání je velmi specifické. To není jako obchodování s ropou. Jedná se o samostatný podnik, který je spojen s velkými investicemi do těžby a dopravy, těžařské struktury si musí být jisté, když realizují za určitou cenu.

Můžete samozřejmě jednat s partnery o nějakém plovoucím rámci v závislosti na některých podmínkách. Myslím, že to taky může být předmětem jednání, ale pokud, řekněme, naši evropští partneři chtějí zabezpečit svou konkurenceschopnost na světových trzích, i oni sami by v konečném důsledku měli mít zájem na dlouhodobých kontraktech s Gazpromem.

Podívejte se, když byly ceny vysoké, kolik bylo na Gazprom stížností, že je třeba něco udělat pro to, aby horní hranice ceny byla o něco nižší. Nyní ceny ropy klesly, ale cena plynu je vázána na ropu, a nikdo kupodivu nenanesl otázku, že je třeba zvednout ceny plynu, všem to vyhovuje. To znamená, že existují přirozené rozpory mezi prodávajícím a kupujícím. Ale existují jakési rámce, v nichž se mohou domlouvat proto, aby svá rizika minimalizovali. A o tom si mohou pohovořit.

Bloomberg: Víím, že jste velkorysý člověk, ale představte si, že máte generála, který by ztratil 50 % armády. Těžko byste ho držel na této pozici. Totéž lze říci o Gazpromu, protože Gazprom se chová hůř než ten generál.

V. Putin: To je jiný případ. Pokud budeme mluvit o generálovi, pak v tomto případě generál nic neztratil, ale převedl do rezerv, které v libovolném okamžiku mohou být vyžádány a použity.

Bloomberg: Takže na nadcházející „dvacítce“ se pravděpodobně naposledy uvidíte s Barackem Obamou. Jak víte, v Americe se očekávají volby – a je třeba si vybrat mezi Donaldem Trumpem a Hillary Clintonovou. S kým byste se raději kontaktoval na druhé straně oceánu z hlediska geopolitické situace – s Donaldem Trumpem nebo s Hillary Clintonovou? Máte na to nějaký názor?

V. Putin: Rád bych měl co do činění s člověkem, který může přijímat zodpovědná rozhodnutí a dodržuje dosažené dohody. Jméno není důležité. A samozřejmě je nutné, aby tento člověk měl důvěru amerického lidu, pak nebude mít jen snahu, ale i odůvodněnou politickou vůli k tomu, aby dodržoval všechny dohody.

Proto jsme se nikdy nevměšovali, nevměšujeme se a nechystáme se vměšovat do vnitřních procesů, budeme pozorně sledovat, co se děje, a čekat na výsledky voleb a pak budeme připraveni spolupracovat s jakoukoli administrací, pokud ona sama to bude chtít.

Bloomberg: Trošku přitlačím. V roce 2011 jste obvinil Hillary Clinton, že se snažila povzbudit protesty, které se v té době v Rusku rozhořely. Donald Trump o vás hodně hovořil v roce 2007, říkal, že „Putin to skvěle zvládá“; pochválil vás v roce 2011; v následujícím roce pak řekl, že vy jste jeho nový přítel, nejlepší přítel; potom řekl, že předběhnete Ameriku – a ještě mnoho takových příkladů. Bude-li volba mezi ženou, která se vás pravděpodobně snaží zbavit, a mužem, který o vás tak dobře smýšlí, s mimořádnými sympatiemi, – mohl byste přijmout rozhodnutí, protože jedna z těchto voleb, kterou uděláte, bude př íznivější.

V. Putin: Víte, já už jsem v podstatě na vaši otázku odpověděl, ale mohu to zopakovat ještě jednou, jinými slovy: jsme připraveni spolupracovat s kterýmkoli prezidentem, ale samozřejmě – to jsem už také řekl – natolik, nakolik bude na to připravena budoucí administrativa. Pokud někdo říká, že chce

spolupracovat s Ruskem, vítáme to. A pokud existuje někdo, jak jste to nazval (možná to je ale nepřesný překlad), kdo se mě chce zbavit, to je úplně jiný přístup. Ale my i toto přežijeme: ono se ukáže, kdo více při takovém přístupu ztratí.

Abyste pochopil, oč jde: už nejednou jsem viděl, že s antiruskou kartou se hraje v průběhu vnitropolitických kampaní ve Spojených státech. Věřím však, že je to velmi krátkozraký přístup.

Přitom nám zároveň zasílají nejrůznější signály ze všech stran, že ve skutečnosti je vše dobré. I v předchozích administrativách tomu tak v průběhu předvolební kampaně bylo, a později se všechno zase vrátilo ke starému. Ale zdá se mi, že to neodpovídá úrovni odpovědnosti, která leží na bedrech Spojených států. Myslím si, že všechno by mělo být solidnější, klidnější, vyrovnanější.

A k tomu, že nás někdo kritizuje. Víte, i ze strany týmu pana Trumpa vycházejí kritické výroky na naši adresu. Například jeden z účastníků nebo členů jeho týmu řekl, že Rusko údajně platilo rodinu Clintonů přes nějaké fondy a že vlastně rodinu Clintonů řídíme. Naprostý nesmysl. Já ani nevím, jak se tam Bill objevil, přes jaké fondy. Je to prostě z jedné i druhé strany používáno jako nástroj vnitropolitického boje, což je podle mého názoru špatně. Ale samozřejmě, pokud někdo říká, že chce s Ruskem spolupracovat, vítáme to – bez ohledu na to, jak se jmenuje.

Bloomberg: Je tu ještě jedno obvinění, které je často používáno, že se totiž lidé podporovaní Ruskem nabourali do databáze Demokratické strany. Ale asi to tak úplně nebude pravda?

V. Putin: Já o tom nic nevím. Víte, kolik je dnes hackerů, přitom jednají tak filigránsky, tak jemně, mohou zanechat na správném místě a ve správný čas své stopy – nebo dokonce ani ne stopy svoje, ale zakamuflovat svou činnost do rámce činnosti dalších hackerů z jiných oblastí a z jiných zemí. Je to absolutně nekontrolovatelná věc, a dá se těžko prověřit. Každopádně na státní úrovni se tím nezabýváme.

A pak, je vůbec důležité, kdo pronikl do některých údajů z volebního štábu paní Clintonové? Copak je to důležité? Důležité je to, co je obsahem toho, co bylo ukázáno veřejnosti. O tom by se ve skutečnosti měla vést debata. Není třeba odvádět pozornost veřejnosti od podstaty problému, a zaměřovat jej za nějakou druhořadou záležitostí spojenou s hledáním toho, kdo to udělal.

Ale chci Vám ještě jednou říct, že mně o tom není naprosto nic známo a ani na státní úrovni se tím Rusko nikdy nezabývalo. Já, upřímně řečeno, si vůbec nedovedu představit, že informace tohoto druhu – že předvolební štáb jednoho z kandidátů, v daném případě paní Clintonové, pracoval jen pro ni a ne rovnoměrně pro všechny kandidáty Demokratické strany – že vůbec může být pro americkou veřejnost zajímavá. Mně to prostě nešlo do hlavy, že by to někoho zajímalo. Takže i z tohoto pohledu jsme tam nijak oficiálně nemohli vniknout. Protože, chápejte, musíte cítit nerv a zvláštnosti politického života Spojených států. A nejsem si jistý, jestli by to dokonce i naši odborníci na ministerstvu zahraničí cítili tímto správným způsobem.

Bloomberg: Ted' je taková doba, kdy je třeba upřímně přiznat, že Amerika se chce vládat do Ruska a naopak, Čína se snaží vládat do Ameriky i Ruska – jeden druhého se snaží zlomit.

A „dvacítká“ například se pokouší vypracovat soubor pravidel, aby nějak uspořádala zahraniční politiku. Nebo si možná musíme uvědomit, že to má své místo a bude to prostě nová realita?

V. Putin: Mně se zdá, že by pro „dvacítku“ bylo lepší se do toho nemíchat, na to jsou jiná hřiště. „Dvacítka“ byla vytvořena jako prostor pro diskuzi především o otázkách světové ekonomiky. Samozřejmě, politika ovlivňuje ekonomické procesy, to je očividný fakt, ale pokud tam přesuneme nějaké handrkování, nebo dokonce ani ne handrkování, ale otázky velmi důležité vztahující se k čistě světové politice, pak odsuneme agendu dne „dvacítky“ a místo toho, abychom se zabývali otázkami financí, problematikou strukturálních změn ekonomiky, problematikou úniku daní a tak dále – místo toho se budeme donekonečna dohadovat o problémech Sýrie nebo o nějakém jiném globálním problému, je jich mnoho, začneme diskutovat o blízkovýchodním problému... Na to jsou lepší hřiště, jiná fóra a je jich dost: OSN například, Rada Bezpečnosti.

Bloomberg: Ještě poslední otázka k Trampovi. Někdo říká, že je příliš nestálý na to, aby byl prezidentem USA. A vy, byl byste rád, aby se stal prezidentem? Nebo je Clinton, například, vhodnější?

V. Putin: Nemůžeme odpovídat za americký národ. Protože při všem skandálním chování jednoho i druhého kandidáta (oba se tak chovají, jen každý svým vlastním způsobem) jsou to chytrí, velmi chytrí lidé a chápou, na které body je třeba trochu zatlačit, aby je pochopili, procítili a uslyšeli voliči v samotných Spojených státech.

Trump se zaměřuje na tradiční republikánské voliče, na průměrného člověka s průměrnou životní úrovní, na dělnickou třídu, na určitou skupinu podnikatelů, na lidi, kteří se drží tradičních hodnot.

Paní Clintonová míří na druhou část voličstva, taky se je snaží ovlivnit svými způsoby, takže se v některých případech navzájem napadají, ale já bych nechtěl, abychom si z nich vzali vzor. Myslím, že to není nejlepší příklad, který předvádějí. Ale taková je politická kultura ve Spojených státech, musíte to prostě vzít, jak to je. Amerika je velká země a zaslouží si, aby se jí nikdo z vnějšku nevměšoval a nekomentoval ji.

Odpovídaje na vaši otázku potřebí, mohu říci, že my budeme pracovat s jakoukoli administrativou, s kterýmkoli prezidentem, kterému americký lid prokáže důvěru – pokud ovšem on sám bude chtít spolupracovat s Ruskem.

Bloomberg: Na jiné země se zeptám. Na „dvacítku“ se setkáte s Terezou May, je to nový člověk. Británie bude možná brzy ve stejné situaci jako Rusko. Je část Evropy, ale brzy nejspíš nebude součástí Evropské unie. Budete s nimi vyjednávat o zóně volného obchodu?

V. Putin: Ještě bych dokončil předchozí otázku. Vy přece už hodně let děláte žurnalistiku. Jste velmi informovaný člověk a chápete všechny hrozby spojené s zhoršením mezinárodní situace, pravda? Zejména mezi hlavními světovými jadernými mocnostmi. My všichni to chápeme.

Vy se mě tu ptáte – je to rozhovor se mnou a ne naopak. Ale přesto se nyní zeptám já vás: chcete zhoršení na úrovni Karibské krize?

Bloomberg: Nikdo to nechce.

V. Putin: Samozřejmě že ne, nikdo to nechce.

Bloomberg: Právě proto jsem se ptal na Trampa, protože ten je nepředvídatelnější než Hillary Clintonová.

V. Putin: A určitě byste také chtěl, aby Rusko zformovalo dobré vztahy i s Velkou Británií i se Spojenými státy, pravda? I já to chci. Pokud někdo v Americe, ve Spojených státech říká: Chci budovat dobré vztahy s Ruskem“, – znamená to, že bychom to s vámi měli přivítat: i vy i já, takoví jako já a takoví jako vy. Ale co se tam vlastně bude dít po volbách, zatím nevíme. To je důvod, proč říkám, že budeme pracovat s kterýmkoli prezidentem, kterého do hodnosti jmenuje lid Ameriky. Co se týče Velké Británie. Máme naplánováno setkání s premiérem v Číně, na ploše „dvacítky“. Hovořili jsme po telefonu. Bohužel, ne tím nejlepším způsobem se v poslední době zformovaly vztahy mezi Ruskem a Velkou Británií, ale nebylo to naší vinou. Nebyli jsme to my, kdo vzájemné vztahy zminimalizoval – to Velká Británie se rozhodla zmrazit v mnoha oblastech naše vzájemné kontakty. Pokud se britská strana domnívá, že v některých směrech je třeba dialog, pak jsme připraveni, nebudeme ohrnovat rty a urážet se. Ke spolupráci s našimi partnery přistupujeme velmi pragmaticky, domníváme se, že je to tak prospěšné oběma zemím.

Mluvili jsme o naší největší ropné společnosti Rosněft', a já už jsem hned na začátku připomněl, že téměř 20 % (19,7) patří BP. A to je čí společnost? „British petroleum“, pravda? Musím vám říct, že kapitalizace „British petroleum“ je do značné míry svázána také s tím, že ovládá 19 % z přebytku Rosněfti, která má obrovské zásoby v Rusku i v zahraničí. To se odráží na stabilitě společnosti.

BP se dostala do komplikované situace po známých smutných událostí v Mexickém zálivu. Dělalí jsme všechno pro to, abychom ji podpořili. Není Británie v tom zainteresovaná? Myslím, že je – také i v jiných směrech.

Nyní si připomínáme výročí Severských konvojů, víte o tom, ano? Pro mě skutečně, a to neříkám kvůli hezkým řečem, pro mě jsou účastníci Severního konvoje hrdinové. A oni takovými ve skutečnosti byli. Víme, v jakých podmínkách bojovali – v nejnáročnějších. Pokaždé šli na smrt v zájmu společného vítězství, a my si to pamatujeme.

Bloomberg: Možná, že Británie, když teď vystupuje z Evropské unie, bude více naladěna na dosažení dohody s Ruskem?

V. Putin: Británie vystupuje a fakticky už vystoupila z Evropské unie, ale nevystoupila ze zvláštního vztahu se Spojenými státy – a myslím si, že co se týká vztahů s Ruskem, nezávisí to na její přítomnosti nebo nepřítomnosti v Evropské unii, ale na jejích zvláštních vztazích se Spojenými státy. Pokud bude provádět nezávislejší zahraniční politiku, pak to asi bude možné udělat. Ale pokud se Británie bude řídit spojeneckými závazky a bude si myslet, že to představuje větší národní zájem, než spolupráce s Ruskem, pak ať je tak.

To není konečně naše volba, je to volba našich britských partnerů, výběr priorit. Ale ať je to tak nebo onak, my samozřejmě chápeme, že v rámci spojeneckých vztahů a zvláštního partnerství se Spojenými státy by Velká Británie měla udělat korekce ve vztazích s Ruskem podle názoru svého koaličního partnera – Spojených států. Chováme se k těmto skutečnostem jako k danosti, ale opakuji, jak daleko je Velká Británie připravena jít v navázání spolupráce s námi, tak daleko budeme připraveni jít i my. To nezávisí jen na nás.

Bloomberg: Poslední otázka na „dvacítku“ – Erdogan. Když nedávno turecké tanky vstoupily na území Sýrie, nijak zvlášť jste neprotestovali. Proč? Myslíte si, že Turecko se nyní přesunulo blíže k vaší pozici, že přece jen do určité míry prezident Asad zůstane i v budoucnosti, nebo jak? Změnil jste nějak svůj postoj k prezidentu Erdoganovi? Říkal jste, že to byl úder do zad, když byl sestřelen ruský bombardér. Něco se v Turecku změnilo? Jak se vám to zdá, co si myslíte?

V. Putin: Především vycházíme z toho, že Turecko se za incident, který se odehrál, za smrt našich lidí, omluvilo a udělalo to přímo, bez výhrad, a my to oceňujeme. Prezident Erdogan na to přistoupil a vidíme zřetelnou zainteresovanost prezidenta Turecka na plnohodnotné obnově vztahů s Ruskem. My máme mnoho odpovídající zájmů i v oblasti Černého moře, i v globálním měřítku i v regionu Blízkého východu.

Velmi nás těší, že se nám podařilo navázat konstruktivní dialog, máme mnoho velkých projektů v oblasti energetiky – například „Turecký proud“. Myslím, že ho nakonec zrealizujeme, každopádně první část týkající se rozšíření dopravních možností a zvýšení dodávek na domácí turecký trh, ale s možností přepravy i pro evropské partnery, pokud se jim toho znova zachce, pokud to evropská Komise bude podporovat.

Máme velmi velký projekt na výstavbu jaderné elektrárny – za unikátních podmínek. Spočívají v několika prvcích: my kreditujeme, vlastníme a provozujeme. Tato jedinečnost nám dává důvod se domnívat, že tento realizovaný projekt s ohledem na dohody o ekonomických parametrech, v jejichž základě leží cena kilowatthodiny elektřiny, že to bude ekonomicky výhodný projekt pro obě strany.

Ale kromě všeho ostatního, jak už jsem řekl, tu existuje vzájemná snaha dospět k dohodě o otázkách regionu, včetně syrského problému. Jak jsem věřil a jak věřím i nadále, zvenčí nelze nic v politických režimech, ve změně moci řešit.

Když slyším, že nějaký prezident by měl odejít, a není to slyšet z nitra země, ale zvenčí, vyvolává to u mě velké otázky. Jsem si tím jistý a mou jistotu potvrzují události posledních deseti let, jako pokusy o demokratizaci Iráku, pokusy o demokratizaci v Libyi – vidíme, k čemu to tam vedlo: v podstatě k rozpadu státnosti a k růstu terorismu.

Kde v Libyi vidíte prvky demokracie? Možná, že někdy vzniknou, velmi na to spoléhám. Nebo pokračující občanská válka v Iráku – a co vůbec bude s Irákem v budoucnosti? Zatím to jsou všechno velké otázky.

To samé je i v Sýrii. Když jsme slyšeli, že Asad musí odejít (proč si to někdo zvenčí myslí?), mám velkou otázkou: a k čemu to povede? Obecně – odpovídá to normám mezinárodního práva? Nebylo by lepší obrnit se trpělivostí a podporovat změnu struktury samotné společnosti – a zatímco bychom trpělivě podporovali změny struktury společnosti, vyčkat, až uvnitř dojde k přirozeným změnám.

Ano, to neproběhne ze dne na den, ale možná právě v tom spočívá politická moudrost – nespěchat, nehnat se dopředu, ale postupně vést věci ke strukturálním změnám, v tomto případě v politickém systému společnosti.

Co se týče akce Turecka. Jsme v kontaktu s našimi tureckými partnery. Vše, co je v rozporu s mezinárodním právem, je pro nás nepřijatelné. Ale jsme v kontaktu i na politické úrovni, i na úrovni

ministerstva obrany a ministerstva zahraničních věcí. Jsem si jistý, že na setkání s prezidentem Turecka panem Erdoganem v Číně budeme hovořit i o tom.

Bloomberg: O Sýrii. Přiblížili jsme se k dohodě mezi Ruskem a USA o plánu, co bude se Sýrií nakonec. Myslím, že tam rozhovory proběhly a konečně jsme přece jen malý krůček v tomto směru učinili, nevelký pokrok dosažen byl.

V. Putin: Víte, jednání jdou velmi těžce. Jedna z kardinálních složitostí spočívá v našem trvání na tom – a proti tomu nic naši američtí partneři nenamítají – že tzv. zdravá část opozice by měla být oddělena od radikálních skupin a teroristických organizací, jako Džabchat en-Nusra.

Máme dojem, že Džabchat en-Nusra a jim podobné mimikrují: dávají si jiné názvy, ale ve skutečnosti se nic nemění. Začínají pohlcovat takzvanou zdravou část opozice, a v tom není nic dobrého. Kromě jiného už to není prvek vnitřního boje – jsou to cizí vojáci, kteří dostali zbraně a munici z ciziny. A naši američtí partneři s tím ve skutečnosti souhlasí, ale nevědí, jak to udělat.

Nicméně přes všechny tyto složitosti jsme na správné cestě. Musím konstatovat, že ministr zahraničí Kerry vykonal neskutečnou práci. Obdivuji neustále jeho trpělivost a vytrvalost. Podle mého názoru se postupně pohybujeme správným směrem a nevylučuji, že v blízké době se můžeme už na něčem domluvit a naše ujednání předložit světové veřejnosti. Zatím je o tom brzy mluvit, ale myslím si, že jednáme, jak už jsem řekl, a pohybujeme se správným směrem.

Bloomberg: Pokud se podíváme na celé vaše prezidentství, můžete říci, že situace se Západem byla vždy charakterizována nedostatkem důvěry, byly tam různé konflikty. Ale pokud přehlédneme celé toto období, co byste dnes udělal jinak, kdybyste věděl, jak to všechno dopadne?

V. Putin: Ne, nic bych neudělal jinak. Ale myslím, že naši partneři měli mnoho věcí udělat jinak. Koneckonců, když Sovětský svaz přestal existovat, vzniklo nové Rusko, a my jsme prostě otevřeli svou náruč našim partnerům ze Západu. Vzpomeňte si, co stálo i takové gesto, jako zveřejnění našich systémů odposlechů na americkém velvyslanectví v Moskvě. Nikdo v reakci na to nic podobného neudělal. Co myslíte, CIA nemá takové odposlouchávací zařízení někde u nás? Samozřejmě, že má. Ba co víc, oni svou práci v tomto směru ještě zintenzívnili.

Dále. My jsme například zastavili lety našeho strategického letectva podél hranic Spojených států, a Spojené státy – ne. Deset let jsme tam nelétali, ale Spojené státy ani tak nepřestali, dál si tu létali. Proč? Mluvili jsme o tom, že jsme byli připraveni vytvořit nějaký nový systém evropské bezpečnosti s účastí Spojených států. Místo toho začal proces rozšiřování NATO, jeho pohyb k našim hranicím: jedna iterace (opakování), pak druhá.

Mluvili jsme o tom, že je třeba společně řešit otázky spojené se systémy protiraketové obrany a zachovat nebo aktualizovat Smlouvu o protiraketové činnosti. Spojené státy však od Smlouvy PRO jednostranně odstoupily a aktivně začaly budovat systém strategické protiraketové obrany, to je strategický systém jako součást svých strategických jaderných sil vynesných na periferii; přešly k budování pozičních oblastí v Rumunsku a pak v Polsku.

Tehdy, v první fázi, jak si jistě vzpomínáte, to dělali s odkazem na íránskou jadernou hrozbu, pak byla s Íránem podepsána smlouva, včetně Spojených států, nyní je již ratifikována, a žádné hrozby tedy nejsou, ale poziční oblasti se staví dál. Otázka: proti komu? Nám tehdy říkali: „My nejsme proti vám,“ a

my jsme odpověděli: „Ale my pak budeme zlepšovat naše úderné systémy“. A oni odpověděli: „Dělejte si, co chcete, budeme předpokládat, že to není proti nám“. A tak to děláme. Teď je vidět, že když se u nás něco začalo objevovat, naši partneři se znepokojili a říkají: „Jak to, co se to tam děje?“

Proč byla ve své době taková odpověď? Proto, že si nikdo asi nepomyslel, že jsme schopni to udělat.

Po roce 2000 na pozadí plného rozvalu vojensko-průmyslového komplexu Ruska, na pozadí, rovnou řeknu nízké bojeschopnosti ozbrojených sil, nikomu nepřišlo na mysl, že jsme schopni vojensko-průmyslový komplex znovu vytvořit. Pozorovatelé ze Spojených států – víte o tom, že – seděli na našich závodech na výrobu jaderných zbraní. Oni na závodech přímo seděli, taková tu byla úroveň důvěry. A pak ty kroky – jeden, druhý, třetí, čtvrtý. Museli jsme na to nějak reagovat. A nám po celou dobu říkali: „To není vaše věc, to se vás netýká, to není proti vám.“

Nemluvím už o velmi podivném období naší historie – o závažných událostech na Kavkaze a v Čečenské republice. Jste novinář a víte, jak reagoval politický establishment Západu a tisk. To že byla podpora legální ruské vlády v obnově a posílení státnosti? Nikoli, právě naopak, byla to podpora separatismu a ve skutečnosti terorismu. Protože nikdo nechtěl slyšet, že na straně militantů a separatistů bojuje Al-Káida. Říkali nám: „Vy se neznepokojujete, my si tu jenom přemýšlíme o rozvoji demokracie ve vaší zemi.“ Velké díky za takovou péči. Nicméně jsme naladěni vlídně, chápeme logiku politického a geopolitického boje, jsme připraveni ke spolupráci – pokud ovšem jsou k takové spolupráci připraveni naši partneři.

Bloomberg: Když se podíváte na Západ a shrnete, co si myslí, je zřejmé, že podle jejich názoru kořeny nedůvěry jsou v tom, že chcete rozšířit zónu vlivu Ruska, třeba ne geograficky, ale alespoň kontrolovat hraniční země. Teď samozřejmě panuje nervozita především kvůli Pobaltí (Lotyšsko, Estonsko, Litva). Mluvil jste o důvěře. Můžete říct něco, co by je uklidnilo v toto směru?

V. Putin: Poslyšte, myslím, že všichni zdravě uvažující lidé, kteří se skutečně politikou zabývají, chápou, že odkazy na hrozby ze strany Ruska týkající se řekněme Pobaltí – to je naprostý nesmysl. Že se chystáme bojovat s NATO? Kolik lidí žije v zemích NATO – nějakých 600 milionů, ano? A v Rusku – 146 milionů. Ano, jsme – největší jaderná mocnost. Ale copak je reálné předpokládat, že se chystáme dobývat Pobaltí za použití jaderných zbraní? Co je to za nesmysl? Ten je první, ale zdaleka ne ten nejdůležitější.

To nejdůležitější je někde úplně jinde. Máme velmi bohaté politické zkušenosti, které spočívají v hlubokém přesvědčení, že proti vůli lidu se nedá nic dělat. Proti vůli lidu se nedá nic dělat, ale někteří naši partneři jako by to stále nechápali. Když mluví o Krymu, snaží se nevšímat si toho, že vůli lidí žijících na Krymu, kde je 70 % etnických Rusů a i všichni ostatní používají ruský jazyk jako svou mateřštinu, že jejich vůlí bylo připojit se k Rusku. To se snaží prostě nevidět. V jiném místě, v Kosovu, bylo možné vůli lidu vyplnit, a zde nelze. To všechno jsou politické věci; hry.

Tak abych vás uklidnil, mohu vám říci, že Rusko provádělo a bude provádět naprosto mírumilovnou zahraniční politiku, zaměřenou na spolupráci.

Co se týče nějakého rozšíření oblasti našeho vlivu. Já jsem z Moskvy sem, do Vladivostoku letěl 9 hodin. Je to jen o trochu méně, než z Moskvy do New Yorku přes celou západní Evropu a Atlantický oceán. Co myslíte, máme potřebu se nějak rozšiřovat? Otázka přece nespočívá v území.

A co se týče vlivu, pak ano, chceme, aby vliv Ruska byl více než patrný, zásadní, ale my do něj vkládáme absolutně mírový a pozitivní obsah: vliv hospodářský, humanitární, vliv související s rozvojem rovné spolupráce s našimi sousedy – to je to, na co jsme nasměrovali naši zahraniční politiku a mimochodem řečeno i zahraničně-ekonomickou činnost, o tom nemůže nikdo pochybovat.

Bloomberg: Uvedu příklad. Mluvil jste o Krymu, zmínil jste se, co se tam stalo, že jste dal nějaké záruky, ty uklidnily, mluvil jste o roce 2014. Naše korespondentka se vás v té době několikrát ptala (myslím, že třikrát), co se děje na Krymu a víte-li něco o ruských vojskách na Krymu, která tam zabírají vládní budovy. Řekl jste, že o tom nic nevíte, a pak o rok později jste řekl, že jste řídil operaci na převezení Krymu pod kontrolou. Můžete to nějak okomentovat?

V. Putin: Samozřejmě. Už jsem tyto věci komentoval mnohokrát. Zde není nic jednoduššího, už jsem o tom mluvil. Ano, naši vojáci zajistili bezpečné provedení hlasování a referenda. Pokud bychom to neudělali, setkali bychom se s tragédií horší než upálení lidí zaživa v Domě odborů v Oděse, když nacionalisté obklíčili bezbranné a neozbrojené a zaživa je spálili. Na Krymu by to ale mělo masivní charakter. My jsme to nedovolili. A to, že lidé sami přišli k volbám a hlasovali, to je fakt, pod hlavními automatů by přece nikdo k volbám nešel.

Je to všechno natolik očividné, že dohadovat se o tom je nemožné. Jeďte sám na Krym nyní, poprochávejte se tam a vše vám bude jasné. A to je vše. Takže ano, naše armáda byla na Krymu, a dokonce jsme ani nepřekročili počet sestavy naší skupiny, která se tam nacházela v rámci příslušné smlouvy s Ukrajinou.

Ale to nejdůležitější spočívá v něčem jiném: nejdůležitější je, že o tomto referendu, a pak o nezávislosti hlasoval parlament Krymu, zvolený dva roky před hlasováním podle ukrajinského zákona, to znamená, že to je absolutně legitimní reprezentativní orgán vlády lidí, kteří žijí na Krymu. To je první pozice, a druhá – mezinárodně-právní složka. V průběhu řešení problému Kosova rozhodl Mezinárodní soud OSN a všichni západní partneři tomuto řešení tehdy tleskali. Ale to řešení spočívá v tom, že při určování nezávislosti není rozhodnutí centrální vlády dané země nutné. A to je vše. Takže jsme jednali v plném souladu s mezinárodním právem a Chartou Organizace spojených národů a na základě demokratických principů. A to především není nic jiného, než vyjádření vůle lidu.

Bloomberg: Posledních pár otázek na odkazy a úspěchy. Rozhodl jste se účastnit se v roce 2018 prezidentských voleb, nebo ne?

V. Putin: Teď stojíme před parlamentní volbami. Je třeba projít těmito volbami a podívat se na výsledek. A dokonce i poté před námi budou ještě téměř dva roky. Takže mluvit o tom je naprosto předčasné. Víte, v dnešním rychle se měnícím světě je škodlivé o tom mluvit. Je třeba pracovat, je třeba usilovat o zajištění toho, aby byly realizovány plány a úkoly, které jsme si před sebou postavili, je třeba usilovat o zlepšení životní úrovně lidí, rozvoj ekonomiky i sociální sféry, zvýšit obranné schopnosti země. Teprve v závislosti na řešení těchto úkolů pak budeme vidět, jak organizovat kampaň prezidentských voleb v roce 2018 a kdo by se jí měl zúčastnit. Já jsem zatím nic pro sebe rozhodl.

Bloomberg: Myslíte, že je dnes snazší řídit Rusko, nebo naopak složitější?

V. Putin: Jednodušší než kdy: za Ivana Hrozného nebo za Nikolaje II. nebo za Brežněva, Chruščova, Stalina?

Bloomberg: Ve vaší době.

V. Putin: Myslím si, že je to těžší, protože přece jen – při vší kritice ze strany především našich západních partnerů – u nás se rozvíjejí procesy vnitřní demokracie. Voleb se zúčastní více stran, než v předchozích letech. A to určitě zanechá své stopy na průběhu a výsledku volebních kampaní. To, o čem mluvím, má praktický rozměr. Nyní sledujeme rating naší vedoucí politické síly, strany Jednotné Rusko, – trochu klesl a mnozí se zabývají otázkami: „Co je to, co proběhlo, co se stalo?“ Ano, co? Začala aktivní volební kampaň, je tu velký počet stran, které se nyní podílejí na volebním procesu, – všichni se dostanou na obrazovky televizorů, do médií, do novin. A s čím přicházejí? Všichni kritizují vládu. Oni, pravda, neříkají, jak to udělat lépe, nebo říkají věci, které jsou i člověku s povrchními názory zdají málo realistické nebo vůbec nerealizovatelné, ale zato se velmi krásně vyjímají na televizní obrazovce: budou nadávat, budou ostře kritizovat představitele vládnoucí strany. Ale neříkají, zda by byli ochotni vzít na sebe odpovědnost za přijetí nějakých nepříliš populárních, ale v konečném výsledku nutných [řešení].

Bloomberg: Číňané nemusí projít všemi těmito předvolebními postupy.

V. Putin: V Číně je jiný politický systém, je to i jiná země. Myslím, že byste nechtěl, aby půl druhé miliardy lidí pocítilo nějakou dezorganizaci své společnosti a státu. Poskytněme Číňanům právo a možnost rozhodnout, jak potřebují organizovat svou zemi, svou společnost. Rusko je jiná země, máme jiné postupy, jinou úroveň rozvoje politického systému, a to je úplně jiná kvalita. Nejde o úroveň, ale o jinou kvalitu politického systému, a ten se rozvíjí, stává se složitější.

Vlastně mě to jen těší, i já bych chtěl, aby i v budoucnu se tento systém upevnil, aby vznikly takové rovnováhy uvnitř politického systému země, které by jí umožnily se vždy nacházet ve svéprávném stavu a být zaměřeni na rozvoj.

Bloomberg: V roce 2018 budete prezidentem, který se nejdéle udržel u moci. Máte nějaké představy ohledně toho, jak předáte své pravomoci?

V. Putin: Mohu se voleb buď zúčastnit, anebo nezúčastnit. Pokud se nezúčastním, pak bude zvolena jiná hlava státu, jiný ruský prezident, pak už sami občané rozhodnou, pro koho je třeba hlasovat. Ale na co chci obrátit pozornost: v každém případě bychom měli už teď přemýšlet o tom, jak my vidíme (když říkám „my“, mám na mysli sebe i členy mého týmu: vládu a administrativu prezidenta) budoucí rozvoj země: i politické a vnitropolitické, i ekonomické procesy. Proto již nyní pracujeme na strategii rozvoje ekonomiky, především ekonomiky, samozřejmě – po roce 2018.

Pokud by se vnitropolitické procesy nerozvíjely, my i já jsme přesvědčeni, že bychom zemi měli předložit naše vize tohoto vývoje. A věcí budoucího prezidenta, budoucí vlády bude s tím buď souhlasit, nesouhlasit, nějak to upravit, anebo předložit něco úplně nového.

Bloomberg: Právě jste reorganizoval svou vládu: některé jste povýšil, povýšil jste některé bývalé ze Služby ochrany. Myslíte si, že budoucí vůdce Ruska bude představitelem mladší generace?

V. Putin: Ano, samozřejmě. Vycházím z toho, že budoucí lídr by měl být poměrně mladý člověk, ale zralý.

Co se týče příslušníků různých tajných služeb ozbrojených sil, žádné novinky tu nejsou. Není to u nás poprvé, že na úrovni vedení regionů jsou jmenováni příslušníci ministerstva obrany, Federální bezpečnostní služby, výjimkou není Federální služba ochrany. Jsou snad v čem horší? Hlavní je, aby člověk chtěl růst, byl takového růstu schopen a chtěl sloužit své zemi na úseku práce s širšími pravomocemi a odpovědností. A pokud chce a vidím, že ten člověka má potenciál – proč ne, může pracovat velmi dobře.

Koneckonců co se týče řekněme regionální úrovně řízení, pak tam taky bude muset projít volbami a přinést své návrhy k posouzení obyvatel té či oné oblasti. Je třeba, aby je lidé viděli, seznámili se s těmito programy i s člověkem se seznámili. Musí se tu vytvořit určitá chemie vztahů mezi lídrem regionu a lidmi, kteří tam bydlí. Lidé by měli svého možného budoucího lídra procítit, a pokud pro něj pak budou hlasovat, vycházím z toho, že mu budou i důvěřovat, jinak by pro něj nehlasovali.

Bloomberg: Právě jste mluvil o systému, který vznikl za vás. Dá se říci, že v Rusku je velmi osobní systém, systém založený na osobnosti: volí vás a ne stranu. Na druhou stranu máte v Rusku stále problémy z hlediska dodržování zákona – třeba případ vraždy Němcova. Víím, že jste tento incident odsoudil. Je těžké řídit Rusko v této chvíli?

V. Putin: Vííte, kteroukoli zemi je obtížné řídit, ujišťuji vás. Co, Spojené státy, ty je snad lehké řídit? Copak je snadné vyřešit i zdánlivě takové jednoduché úkoly – Guantánamo, řekněme? Prezident Obama v prvním svém období řekl, že zlikviduje Guantánamo. Ale to je dosud živé. Proč? On snad nechce? Samozřejmě, že chce. Buďte si jistý, že chce. Ale vzniká tu tisíc okolností, které nedovolují tento problém definitivně vyřešit. Mimochodem, to je ve skutečnosti velmi špatné, ale to je jiné téma. Rusko je těžké řídit. Ale Rusko je ve fázi vývoje jak politického systému, tak i stanovení tržních principů ekonomiky. Je to proces složitý, nicméně velmi zajímavý. Rusko opravdu není jen velká, ale také významná země – má na paměti její tradice a kulturní identitu. Ano, má svá specifika a své tradice v politické sféře. Ale není třeba tajit hříchy, my o nich dobře víme, byla tu absolutní monarchie, pak téměř okamžitě přišly komunistické časy – základna se sice trochu rozšířila, ale do jisté míry systém vedení země se stal ještě tvrdším. Až v roce 1990 jsme přešli na výstavbu zcela jiného politického systému založeného na více stranách. Jenže to je taky takový složitý a nejasný proces, nemůže přes určité fáze přeskakovat. Je třeba, aby si občané zvykli, aby cítili vlastní odpovědnost, když jdou k volebním urnám, aby nedůvěřovali jen nějakým populistickým řešením, úvahám nebo jen chvástání některých uchazečů na adresu ostatních kandidátů.

Každou zemi je obtížné řídit, dokonce i velmi malou. Problém není v tom, zda je země velká nebo malá, otázkou je, jak se stavět ke své práci, nakolik zodpovědně se ní stavět.

Je třeba, aby občané také pozorně sledovali a analyzovali, co kandidáti navrhnou: to se týká jak volby do parlamentu, tak i prezidentských voleb. Tam, kde je jasná prezidentská forma vlády, tam do značné míry volí nikoli stranu, ale hlasují pro kandidáta na prezidentský úřad; je to všude prakticky stejné, proto zde v tomto smyslu nic neobvyklého v situaci v naší zemi není.

Bloomberg: Podívejme se na Čečensko a vliv Kadyrova. Ten řídí zcela svobodně, je tam jiná situace, v Čečně vznikl jiný systém, je tam více nezákonnosti a více osobních přístupů.

V. Putin: Víte, záleží na úhlu pohledu. Neměli bychom zapomínat, že se tam ještě zcela nedávno na trzích otevřeně obchodovalo s lidmi, že tam vládli zástupci mezinárodních teroristických organizací včetně Al-Kájdý, že tam lidem řezali hlavy. Zapomněli jsme snad na to? Ne. A stejně tak dnešní představitel Čečenska Ramzan Kadyrov – v tzv. první čečenské válce přece bojoval se zbraní v ruce proti federálním silám. Prošel velmi složitou a velkou transformací, stejně jako zpočátku jeho otec, první prezident Čečny. A pak sami došli k závěru, že budoucnost Čečenska je spojena s Ruskem, udělali to nikoli pod tlakem nějaké síly – udělali to na základě vnitřního přesvědčení. Dobře si vzpomínám na své první rozhovory s otcem Ranzana Kadyrova, s prvním prezidentem Čečny. Přímě mi řekl – byl jsem tehdy v roce 1999 premiérem: „Vidíme, že budoucnost Čečny nemůže být oddělena od Ruska, jinak se dostaneme do závislosti na jiných mocných tohoto světa, a to pro nás bude ještě horší. Ale hlavně – a to jsem si velmi dobře zapamatoval – vy jste nás nezahladili“.

Tehdy to byla velmi složitá situace, federální centrum se chovalo rozporuplně: tu nastupovalo, pak ustupovalo, pak s něčím souhlasilo, vzápětí domluvu zpřetrhalo. Čečenský lid potřebovat konzistentní, jasnou pozici centrální moci v zemi. A nesmí se zapomínat na to, jakými transformacemi tyto lidé prošli. Podepsali jsme smlouvu s Čečnou, tato smlouva je zcela v rámci Ústavy Ruské federace. My však máme federativní uspořádání a členové federace jsou obdařeni určitými právy, a to, jak vidíme na příkladu Čečenska, neničí, nerozbíjí zemi, ale naopak ji spojuje.

Ano, samozřejmě, mnohé je ještě třeba zlepšit, mnohé je potřeba, aby tyto těžké události z poloviny devadesátých let byly zapomenuty a definitivně zajižveny, to všechno potřebuje čas.

Jsem si jistý, že budeme posilovat svou vnitřní politickou strukturu a ekonomiku, o tom nemám žádné pochybnosti. Myslím, že ty nejtěžší stránky své historie Rusko otočilo ve svůj prospěch, nyní půjdeme jen kupředu a posilovat.

Bloomberg: Dokázal jste řídit Rusko 16 let. Podívejme se na další klíčové vůdce: málokdo z nich se drží déle než pět, šest let. Jakou radu byste těmto lidem dal, aby se u moci udrželi déle?

V. Putin: I když to bude znít divně, není třeba se za každou cenu snažit udržet na nějaké židli. Není pravda, že jsem byl, jak jste řekl, prezidentem Ruské federace 16 let: byl jsem jím osm let, a pak, aniž bych porušil Ústav a změnil ji pro své potřeby, jsem prostě na třetí funkční období (které v rámci Ústavy nebylo možné) nekandidoval. V naší Ústavě stojí, že prezident může být zvolen na dvě funkční období po sobě. A tak jsem i učinil: byl jsem zvolen na dvě funkční, pak jsem odstoupil a přešel na jinou práci – pracoval jsem čtyři roky jako předseda vlády. A v souladu s Ústavou – když takové právo u mě po čtyřech letech opět nastalo – jsem se zase ucházel o post prezidenta, byl zvolen a pracuji tak doteď.

Takže to není 16, jsou to čtyři a čtyři, tedy osm, a nyní další čtyři roky: na postu prezidenta pracuji 12 let.

Bloomberg: Chtěl bych pochopit, v čem spočívá příčina vašeho úspěchu. V čem spočívá váš úspěch?

V. Putin: Ještě počkejte. Co se týče délky, jedním z příkladů je Kanada, myslím: podle mého názoru tam byl u moci 16 let; a kancléřka SRN – kolik ta řídí zemi let, pokud mluvíme o první pozici ve výkonné moci?

Bloomberg: Ale ne 16 let. Vy jste vynikl, všechny jste předebral.

V. Putin: Já ne 16, ale 12. A ona myslím o nic méně.

Ale to není důležité. Nevím, jaká zde mohou být tajemství. Nemám žádná tajemství, jen se vždy snažím cítit rozpoložení lidí, cítit jejich potřeby, jejich naladění na formy a způsoby řešení problémů, na jejich priority, a zaměřuji se především na to. A myslím si, že to je to nejdůležitější v práci každého člověka, který se zabývá tou prací, kterou lid Ruska svěřil mně.

Bloomberg: Podívejte se na svět nyní, je mnoho zemí, které se staly dynastiemi: jsou to Clitonové a Bushové; na jihu je mnoho lidí, jejichž děti pokračují v jejich práci. Chtěl byste, aby vaše dcery měly takový život, jako vy – pracovaly v politice?

V. Putin: Já se nepokládám za někoho, kdo by měl právo chtít něco za ně. Jsou mladé, ale jsou to dospělí lidé, a ony samy si musí určit svou budoucnost. Myslím, že si již vybraly: zabývají se vědou a ještě nějakými dalšími činnostmi, velmi dobrými a potřebnými lidem. Cítí se být potřenými, mají ze své práce dobrý pocit, a to mě velmi těší. Jejich vztah k tomu, co si vybraly, je zodpovědný a čestný.

Bloomberg: A poslední otázka. Když jsem letěl sem s Korejskou leteckou společností, měl jsem na výběr: dívat se na film „Dr. Živago“, a druhý film – „Kmotr“. Co byste doporučil shlédnout tomu, kdo se snaží pochopit Rusko?

V. Putin: Nevím. Víte, máme takové známé rčení: „Rozumem Rusko nepochopíš, aršínem nezměříš: Rusku můžeš jen věřit“. Ale ruská kultura je mnohostranná a různorodá. Proto pokud chcete pochopit, cítit Rusko, je samozřejmě třeba i knížky přečíst: Tolstého, Čechova, Gogola i Turgeněva, – poslouchat hudbu Čajkovského, podívat se na náš klasický balet. Ale co je nejdůležitější – s lidmi je třeba mluvit. Ujišťuji vás, že jakmile se začnete setkávat s běžnými, řadovými občany, uvědomíte si, že ruský člověk, ano, ruský občan – ať už je to Tatar, Mordvín, Čečenec, Dagestánec, – to jsou velmi otevření lidé, otevření, a dokonce i trochu naivní. Ale je tu jeden charakteristický rys, který je pravděpodobně u všech národů, ale u nás je to obzvlášť jasně vyjádřeno, a to je touha po spravedlnosti. To je myslím jeden z dominantních rysů v mentalitě Rusa a ruského člověka. A ještě jedna složka, která je typická pro mentalitu ruského člověka – je to touha po nějakém [ideálu]. Samozřejmě, to je taková společná vlastnost nás všech. Miliony lidí, i když jsme každý jiný, všichni chceme žít materiálně velmi dobře, a já se budu snažit ze všech svých sil pracovat pro to, aby lidé žili lépe, aby se životní úroveň u nás stále zlepšovala. Ale při tom všem je v mentalitě, v duši ruského člověka, vždy ona touha po nějakém vyšším morálním ideálu, po nějakých vyšších morálních hodnotách. To nás přesně odlišuje – a jsem si jistý, že v dobrém.

Bloomberg: S největší pravděpodobností, Doktore Živago. Prezidente Putine, děkuji vám, že jste s námi mluvil a velmi štědře jste nám věnoval svůj čas.

V. Putin: I já vám děkuji.

Překlad: Vladi